

Emzirmede Baba Desteğinin Önemi

The Importance of Father's Support in Breastfeeding

 Nuray MACUNCU^{1*}, Melahat AKGÜN KOSTAK²

¹ Uzm. Hemşire, Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Edirne, Türkiye

² Prof.Dr., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Edirne, Türkiye

ÖZET

Anne sütü, çocukların büyüme ve gelişimi için gerekli tüm besin öğelerini sağlayan, yüksek biyoyararlanıma sahip doğal bir besindir. Anne sütü bebeklere emzirme yoluyla doğrudan ulaştırılmaktadır. Emzirme, sosyal sınıf ya da ekonomik durumdan bağımsız olarak tüm çocukların eşit koşullarda beslenebilmesini sağlayan en temel yöntemlerden biridir. Emzirmenin anne, çocuk ve toplum açısından birçok yararı bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü de doğum sonrası ilk bir saat içinde emzirmenin başlatılmasını, bebeklerin ilk altı ay boyunca sadece anne sütü ile beslenmesini ve altıncı aydan itibaren ek gıdalarla birlikte emzirmenin en az iki yaş ve sonrasına kadar sürdürülmesini önermektedir. Buna rağmen pek çok toplumda ilk altı ay boyunca sadece anne sütü ile besleme oranları beklenen seviyenin altındadır ve bunu etkileyen çok sayıda faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden birisi de ailenin sosyal destek sistemleri olup baba desteği sosyal destek içerisinde önemli yer tutar. Literatürde, babaların emzirme sürecine aktif katılımının; annelerin motivasyonunu artırdığı, emzirme sırasında karşılaşılan sorunlar ile daha kolay baş etmelerine yardımcı olduğu ve sürecin başarıyla sürdürülmesine katkı sağladığı bildirilmektedir. Bu derleme, emzirme sürecinde baba desteğinin önemini ve emzirme sonuçları üzerindeki etkisini açıklamak amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: anne sütü, baba, sosyal destek, bebek, emzirme

ABSTRACT

Breast milk is a natural and highly bioavailable food that provides all the nutrients a child needs for growth and development. Breast milk is delivered directly to the baby through breastfeeding. Breastfeeding is one of the most fundamental methods that ensures equal nutrition for all newborns, regardless of social class or economic status. Breastfeeding has numerous benefits for mothers, babies, and society. The World Health Organization recommends initiating breastfeeding within the first hour after birth, exclusively breastfeeding for the first six months, and continuing breastfeeding with complementary foods from the sixth month onward until at least two years of age and beyond. Despite this, in many societies, exclusive breastfeeding rates for the first six months remain below expectations, and various factors influence this situation. One of these factors is the family's social support systems, and father support is important in social support. It is reported in the literature that the active participation of fathers in the breastfeeding process increases the motivation of mothers, helps them cope more easily with the problems encountered during breastfeeding and contributes to the successful continuation of the process. This review was prepared to explain the importance of paternal support during breastfeeding and its impact on breastfeeding outcomes.

Keywords: milk, human, father, social support, infant, breastfeeding

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Nuray MACUNCU

Geliş Tarihi/Received: 08.10.2025

E-posta: nuraymacuncu22@gmail.com

Kabul Tarihi/Accepted: 31.10.2025

ORCID: orcid.org/0000-0001-5407-0248

Yayınlanma Tarihi/Publication Date: 02.12.2025

Copyright© 2025 The Author. The content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

©Telif Hakkı 2025 Yazar. Bu derginin içeriği Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

GİRİŞ

Anne sütü, yenidoğan bir bebeğin büyüme ve gelişimi için gerekli tüm besin öğelerini sağlayan, sindirimi kolay ve yüksek biyoyararlanıma sahip doğal bir besindir.¹ Ayrıca taze, temiz, güvenilir ve maliyetsiz oluşu; kullanım öncesi hazırlık gerektirmemesi gibi pek çok avantaja sahiptir.¹ Anne sütü bebeğe emzirme yoluyla doğrudan ulaştırılmaktadır. Emzirme, sosyal sınıf ya da ekonomik durumdan bağımsız olarak tüm yenidoğanların eşit koşullarda beslenebilmesini sağlayan en temel yöntemlerden biridir.² Emzirme ve anne sütünün bu özellikleri yetersiz beslenmenin önlenmesine ve Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olan "açlığın ortadan kaldırılması" amacına hizmet etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı da emzirmenin sürdürülebilir kalkınmadaki rolünü vurgulayarak "Emzirme, sürdürülebilir kalkınma için bir anahtardır" ifadesini kullanmaktadır.² Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) doğum sonrası ilk bir saat içinde emzirmenin başlatılmasını, bebeklerin ilk altı ay boyunca yalnızca anne sütü ile beslenmesini ve altıncı aydan itibaren ek gıdalarla birlikte emzirmenin en az iki yaş ve sonrasına kadar sürdürülmesini önermektedir.³

DSÖ 2023 yılı verilerine göre, dünya genelinde 0-6 aylık bebeklerin yaklaşık %44'ü; Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) verilerine göre ise, 0-5 aylık bebeklerin %48'i sadece anne sütü ile beslenmektedir.⁴ Bu sonuçlar, Dünya Sağlık Asamblesi'nin 2025 yılı için küresel çapta belirlediği %50 hedefine yaklaşıldığını göstermektedir.⁴ Ülkemizde Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre; 0-6 aylık bebeklerin %41'inin sadece anne sütüyle beslendiği; yaşa göre dağılım incelendiğinde, 0-1 aylık bebeklerin %59'u, 2-3 aylık bebeklerin %45'i ve 4-5 aylık bebeklerin %14'ünün sadece anne sütü ile beslendiği rapor edilmiştir.⁵

Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC) Emzirme Karnesi 2022 raporu da benzer bulgular sunmaktadır. Yenidoğanların %83,2'si emzirilmeye başlanmış olsa da altıncı ayda bu oran %55,8'e, on ikinci ayda ise %35,9'a düşmektedir. Sadece anne sütü ile beslenen bebeklerin oranı ise ilk üç ayda %45,3, ilk altı ayda %24,9'dur.⁶ Çocuğun ayı arttıkça sadece anne sütü ile beslenmesinin azaldığı görülmektedir.

Anne Sütü ve Emzirmenin Yararları

Anne sütü ve emzirmenin çocuk, anne ve toplum açısından pek çok yararı bulunmaktadır.

Anne sütü ile beslenmenin bebeklerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde birçok yararı bulunmaktadır.¹ Literatürde ilk altı ay boyunca sadece anne sütü ile beslenen bebeklerin emzirilmeyen bebeklere göre fiziksel gelişimlerinin daha hızlı, bilişsel gelişimlerinin daha iyi, beş yaşına geldiklerinde işitme ve dil gelişimlerinin daha gelişmiş olduğu bulunmuştur.^{6,7-9} Emzirmenin bebeklerin fiziksel ve bilişsel gelişiminin yanı sıra kardiyovasküler sistem ve uzun dönemdeki sağlık göstergeleri üzerinde de yararı olduğu bildirilmektedir.¹ Emzirilmeyen bebeklerin sistolik ve diyastolik kan basıncı değerlerinin, doğumdan sonraki ilk saatlerde emzirilen ya da iki yaşına kadar emzirilmeye devam eden bebeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.¹⁰ Altı ay ve daha uzun süre anne sütü alan çocuklarda obezite riskinin daha düşük olduğu ortaya konmuştur.¹¹ Ayrıca üç ay ve daha uzun süre emzirilen çocuklarda, hematolojik kanserler ve merkezi sinir sistemi tümörlerinin daha az görüldüğü bildirilmektedir.¹²

Emzirme sırasında annede salgılanan oksitosin hormonu uterusun involüsyon sürecini hızlandırarak doğum sonu kanama ve enfeksiyon riskini azaltırken aynı zamanda stres düzeyini düşürerek postpartum depresyon olasılığını azaltmaktadır.^{13,14} Uzun süreli emzirmenin kadınlarda over, meme, endometrium ve tiroid kanserleri ile endometriozis, metabolik sendrom, Alzheimer ve multiple skleroz gibi hastalıkların gelişme riskini azalttığı bildirilmektedir.¹³

Toplumsal düzeyde değerlendirildiğinde emzirme; atık oluşumunu ve çevresel kirliliği önlemesi, doğal afetler gibi olağanüstü durumlarda bile hazır bulunması ve çocukluk çağındaki hastalıkların görülme sıklığını azaltmasıyla önemli yararlar sağlamaktadır.^{11,15} Bu durum hastane yatışlarının ve sağlık harcamalarının azalmasına, dolayısıyla da ülke ekonomisine fayda sağlamaktadır.¹⁴

Emzirmeyi Etkileyen Faktörler

Emzirmenin yararları bilinmesine rağmen hem dünya genelinde hem de Türkiye'de anne sütü ile beslenme oranlarının istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir.¹⁶ Literatürde emzirme davranışını etkileyen çok sayıda bireysel ve çevresel faktör bildirilmektedir.¹⁷⁻²¹ (Tablo 1)

Tablo 1. Emzirmeyi etkileyen faktörler

Demografik Faktörler	Obstetrik Faktörler	Sağlıkla İlgili Faktörler	Yenidoğana Ait Faktörler
- Annenin yaşı - Eğitim düzeyi - Çalışma durumu - Sosyoekonomik durum - Aile yapısı - Irksal ve etnik farklılıklar	- Doğum şekli - Doğum sayısı - Doğum sırası - Doğum zamanı - Çoğul gebelik	- Obezite - Sigara kullanımı - Psikolojik durum	- Prematüre doğum - Düşük doğum ağırlığı - Emzik kullanımı - Ek besinlere erken başlanması - Konjenital anomali

Cohen ve ark. (2018) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında emzirmeye başlama ve devam etme üzerinde; annenin sigara içme durumu, eğitim düzeyi, emzirme eğitimi alma, doğum şekli, doğum sayısı, doğum sonrası anne-bebek birlikteliğinin etkili olduğu ve yüksek eğitim düzeyine sahip, sigara içmeyen, anne-bebek ayrılığı yaşamayan ve emzirme eğitimi alan annelerin emzirmeye başlama ve sürdürme oranlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.¹⁸ Nixarlidou ve ark. (2024) tarafından yapılan çalışmada ise sigara kullanımının süt üretimini olumsuz etkilediği ve emzirme süresini kısalttığı; sezaryenle doğumun veya epidural anestezi uygulanmasının emzirmeye başlamayı geciktirdiği; çalışma durumunun işyeri koşulları nedeniyle emzirme süresini sınırladığı; yenidoğanın sağlık sorunlarının veya çoğul gebelik durumunun ise emzirme sürecini karmaşık hâle getirdiği; bebek mamaları tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin annelerin mamaya yönelmesine yol açarak emzirmeyi olumsuz etkilediği sonucunu bulmuştur.²⁰

Emzirme üzerinde etkili olan ve müdahale edilebilen faktörlerden biri de ailenin sosyal destek sistemleridir.²² Sosyal destek; annenin eşi, büyükanne, arkadaşları, sağlık çalışanları ve toplumun diğer bireyleri tarafından sağlanan, duygusal destek (moral verme, anlayış gösterme), bilgilendirici destek (emzirme konusunda doğru bilgi ve rehberlik sunma) ve pratik destek (ev işleri, bebek bakımı gibi konularda yardım) gibi farklı boyutları içeren bir yardımlaşma olarak tanımlanmaktadır.²³ Sosyal destek mekanizmaları içerisinde büyükanneler emzirmeye başlama, sürdürme, kolostrumun verilmesi, hastalık dönemlerinde beslenme ve tamamlayıcı gıdaya geçiş zamanlaması gibi konularda annelere rehberlik etmektedirler.²⁴ Yapılan çalışmalar büyükanne desteğinin emzirme sonuçları üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu göstermektedir. Ayrı ve Köse (2024) 0-42 günlük bebeği olan 213 anne ile postpartum dönemde büyükanne desteğinin emzirme öz yeterliliğine etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları kesitsel çalışmada; büyükannelerin lohusalıkta annelerin yanında kalma süreleri arttıkça annelerin emzirme öz yeterlilik düzeylerinin ve bebeklerini sadece anne sütüyle besleme sürelerinin arttığını; İşbay ve Gerçek Öter (2021) anneanne ve babaannelerin emzirmeye destek olmaları halinde annelerin ek gıdaya 6. aydan sonra geçtiği; destek olmamaları ya da emzirmeye engel olduklarında ise ek gıdaya 6. aydan önce geçtiği sonucunu bulmuştur.^{25,26} Negin ve arkadaşları (2016) yaptıkları sistematik derlemede; büyükannelerin emzirme konusundaki bilgi, tutum ve deneyimlerinin anneler üzerinde doğrudan etkili olduğunu; pozitif tutum ve deneyime sahip olan büyükannelerin annenin emzirmeye başlama ve sürdürme kararını daha fazla desteklediği sonucunu bulmuştur.²⁷ Bunun yanında büyükannelerin emzirmeyi annelerin yeterince dinlenmelerine engel olarak gördükleri, bebeklerin daha iyi uyuması için annelere formül mama kullanmaları yönünde baskı yaptıkları, anne sütünün yetersiz olduğu düşüncesini sıkça dile getirdikleri, anne sütüne ek olarak su, çay gibi farklı besinlerin verilmesini önerdikleri, emzirme ile ilgili güncel bilgilere sahip olmadıkları gibi emzirmeye yönelik olumsuz etkileri de bulunmaktadır.²⁴

Bu doğrultuda, emzirme davranışını etkileyen çok sayıda bireysel, çevresel ve sosyal faktörün anlaşılması, hem emzirme oranlarını artırmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesinde hem de anne ve bebek sağlığının korunmasında kritik öneme sahiptir.

Emzirme Sürecinde Baba Desteğinin Önemi

Baba desteği, babaların çocuk sahibi olduktan sonra annelere bebeğin bakımı ve emzirme sürecinde sağladıkları pratik ve duygusal yardımı ifade etmektedir.²⁸ Sherrieff ve arkadaşları (2014) bu kavramı; babaların emzirme hakkındaki bilgi düzeyleri, emzirmeye yönelik tutumları, karar süreçlerine katılımları, fiziksel destekleri ve duygusal katkıları şeklinde tanımlamaktadır.²⁹ Benzer şekilde, CDC babaların emzirme sürecinde

aktif rol almasının annelerin deneyimlerini olumlu yönde etkilediğini vurgulamaktadır.³⁰ Amerikan Obstetrik ve Jinekoloji Birliği ile Avustralya Ulusal Sağlık ve Tıbbi Araştırma Konseyi de emzirmenin başarıyla sürdürülmesi için babaların sürece katılımını önermekte ve bu katkının emzirme süresini uzattığına dair güçlü kanıtlar bulunduğunu belirtmektedir.^{31,32}

Çalışmalar baba desteğinin emzirme sonuçlarını iyileştirdiğini göstermektedir. Al Namir ve arkadaşları (2017) ile Davidson ve Ollerton (2020), eşlerinden destek gören annelerin daha uzun süre emzirdiğini ve daha başarılı olduğunu, Phua ve arkadaşları (2020), özellikle babaların annelere sağladığı duygusal desteğin emzirme süresini uzattığını, Evgin ve Özdi (2022) de babaların desteği arttıkça annelerin emzirme öz yeterliliklerinin de yükseldiğini saptamıştır.^{17,22,33,34} Çalışmalar babaların emzirme sürecine aktif katılımının ilk altı ay yalnızca anne sütüyle beslenme oranlarını artırdığını ve bu desteğin emzirme süresinin iki yılın üzerine çıkmasına olumlu katkı sağladığını göstermektedir.³⁵⁻³⁸ Ayrıca, eşlerinden destek gören annelerin emzirme sorunlarını daha az yaşadığı ve yaşanan sorunlarla daha kolay baş edebildiği de ifade edilmektedir.³⁹

Babaların emzirme sürecinde etkili olabilmeleri için yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Bir çalışma da babaların emzirme sürecine katkı sağlayabilmek için emzirmenin başlatılması, devam ettirilmesi, ortaya çıkabilecek sorunların yönetimi ve çözüm yolları konusunda bilgiye ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.⁴⁰

Literatürde babalara yönelik emzirme eğitiminin annelere sağlanan desteği artırdığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Mahesh ve arkadaşlarının (2018) meta-analizinde, babalara anne sütünün içeriği, emzirmenin faydaları, emzirme pozisyonları, meme sorunları, babaların emzirme sürecine nasıl destek vereceği vb. konularda verilen eğitim programlarının, eşlerine daha etkili bir emzirme desteği sunmalarını sağladığı, Panahi ve arkadaşları (2022) ise eğitim alan babaların emzirme sürecine daha aktif katıldığını ve anneleri teşvik ettiklerini bildirmiştir.^{19,41} Crippa ve arkadaşları da babaların emzirmeye dair bilgi düzeyinin, emzirme süresinin uzamasıyla ilişkili olduğunu vurgulamaktadır.⁴² Benzer şekilde, Ouyang ve Nasrin'in (2021) çalışması, babaların bilgi düzeyinin artmasının annelere verilen desteği güçlendirdiğini ve annelerin emzirme tutumlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.⁴³ Abbass-Dick ve arkadaşları (2020) da babalara yönelik eğitim programlarının, ebeveynlerin ortak bir ekip gibi hareket etmesine katkı sağladığını ve böylece emzirme hedeflerine ulaşma olasılığını artırdığını bulmuştur.⁴⁴ Babaların eğitime dahil edilmesi hem annelerin emzirmeye yönelik motivasyonunu ve öz yeterliliğini güçlendirmekte hem de emzirmenin başarıyla sürdürülmesine önemli katkılar sunmaktadır.

Emzirme döneminde babaların annelere sağladığı destek, sürecin sağlıklı şekilde devam etmesi açısından oldukça önemlidir. Anneler bu dönemde eşlerinden; karar verme sürecine katılmalarını, sorumluluk üstlenmelerini ve duygusal açıdan yanlarında olmalarını beklemektedir.²⁸ Babaların emzirme sürecinde anneye sağladıkları destek çeşitli şekillerde olabilmektedir. Pratiwi ve arkadaşları (2023) eş desteğini; duygusal destek, bilgi paylaşımı, annenin bakımına yardımcı olma, günlük işlerde sorumluluk alma ve annenin kendini rahatça ifade edebileceği bir ortam sağlama şeklinde tanımlamaktadır.⁴⁵ Rempel ve arkadaşları (2017) da babaların; emzirme konusunda bilgi edinerek bu bilgiyi eşlerini cesaretlendirmek için kullanmaları, emzirme sırasında annenin rahatını sağlamaları, ev işleri ve çocuk bakımında sorumluluk üstlenmeleri, eşlerini teşvik etmeleri ve emzirme kararlarına saygı göstermelerinin sürece katkı sunduğunu belirtmektedir.⁴⁶ Benzer şekilde, Srisopa ve Lucas (2021), annelerin eşlerinden gördükleri fiziksel, psikolojik ve maddi desteğin emzirme deneyimini olumlu etkilediğini bildirmiştir.⁴⁷ Henshaw ve arkadaşları (2021) da annelerin, babaların ev işleri ve bebek bakımına katılımından memnun oldukları sonucunu bulmuştur.⁴⁸ Davidson ve Ollerton'un (2020) sistematik derlemesi, babaların desteğinin annenin özerklik ve öz yeterlilik duygusunu destekleyecek şekilde olması gerektiğini vurgulamaktadır.²²

Emzirme sürecinde babaların sorumlulukları;

- Bebeğin bakımına katılmak (altını değiştirmek, banyo yaptırmak, masaj yapmak ve gazını çıkarmak)
- Ağlayan bebeği sakinleştirmek,
- Gece emzirmelerinde anneye yardımcı olmak,
- Annelere moral ve cesaret vermek,
- Bebek bakımı ve emzirme konusunda bilgi edinmek,
- Diğer çocuklarla ilgilenmek,
- Annenin sağlıklı beslenmesine destek olmak,
- Ev işlerini yapmak,
- Annelerin dinlenmesine fırsat tanımadır.^{29,41,44,48}

Bu sorumlulukların gerçekleştirilmesi, annelerin emzirme sürecinde daha az zorluk yaşamasına ve emzirmenin sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Anne sütü ile beslenme, çocuk sağlığı açısından kritik öneme sahiptir. Bu nedenle bebeklerin ilk altı ay yalnızca anne sütü ile beslenmeleri ve altıncı aydan itibaren uygun ek gıdalarla birlikte emzirmenin iki yaşına kadar sürdürülmesi önerilmektedir. Pek çok toplumda ilk altı ay boyunca sadece anne sütü ile besleme oranları beklenen seviyenin altında kalmaktadır ve bu durumu etkileyen çeşitli faktörler mevcuttur. Bu faktörlerden birisi de baba desteğidir. Babaların emzirme sürecine aktif katılımı, annelerin motivasyonunu artırmakta, emzirme sırasında karşılaşılan sorunları ile daha kolay baş etmelerine yardımcı olmakta ve sürecin başarıyla sürdürülmesine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle babalara yönelik emzirme eğitimi ve danışmanlığının yapılması, babaların sürece dahil edilmesi ve desteklerinin sağlanması, emzirme başarısının artırılması için temel bir gerekliliktir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Finansal Destek

Destekleyen kurum bulunmamaktadır.

Yazarların Katkı Düzeyleri

Nuray MACUNCU: Fikir/kavram, tasarım, kaynak tarama, makalenin yazımı,

Melahat AKGÜN KOSTAK: Fikir/kavram, tasarım, danışmanlık, kaynak tarama, makalenin yazımı, eleştirel inceleme

KAYNAKLAR

1. Kurt NC. Anne sütüne ve emzirmeye genel bakış. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*. 2020;12(1):20–25.
2. Kartal T, Gursoy E. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarında (2015-2030) emzirmenin önemi ve Türkiye’deki mevcut durum ışığında hemşireye düşen görevler. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*. 2020;10(2):147-153. doi:10.31020/mutfd.676389.
3. World Health Organization (WHO). Breastfeeding [Internet]. 2024 [Erişim tarihi: 20 Ağustos 2025]. Erişim adresi: https://www.who.int/health-topics/breastfeeding#tab=tab_1
4. Global Breastfeeding Collective, World Health Organization, United Nations International Children’s Fund. Global breastfeeding scorecard 2023 [Internet]. 2023 [Erişim tarihi: 31 Ağustos 2025]. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/media/150586/file/Global%20breastfeeding%20scorecard%202023.pdf>
5. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA). 2018 [Internet]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü; 2019 [Erişim tarihi: 20 Ağustos 2025]. Erişim adresi: http://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9F%C4%B1rmalar%20%20raporlar/2018%20TNSA/TNSA2018_ana_Rapor_compressed.pdf
6. Centers for Disease Control and Prevention. Breastfeeding Report Card [Internet]. 2022 [Erişim tarihi: 31 Ağustos 2025]. Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/breastfeeding-data/media/pdfs/2024/06/2022-Breastfeeding-Report-Card-508.pdf>
7. Guzzardi MA, Granziera F, Sanguinetti E, Ditaranto F, Muratori F, Iozzo P. Exclusive breastfeeding predicts higher hearing-language development in girls of preschool age. *Nutrients*. 2020;12(8):2320. doi:10.3390/nu12082320
8. Lee H, Park H, Ha E, Hong YC, Ha M, Park H, et al. Effect of breastfeeding duration on cognitive development in infants: 3-year follow-up study. *J Korean Med Sci*. 2016;31(4):579-84. doi:10.3346/jkms.2016.31.4.579
9. Wallenborn JT, Levine GA, dos Santos CA, Grisi S, Brentani A, Fink G. Breastfeeding, physical growth, and cognitive development. *Pediatrics*. 2021;147(5):e2020008029. doi:10.1542/peds.2020-008029.
10. Miliku K, Moraes TJ, Becker AB, Mandhane PJ, Sears MR, Turvey SE, et al. Breastfeeding in the first days of life is associated with lower blood pressure at 3 years of age. *J Am Heart Assoc*. 2021;10:e019067. doi:10.1161/JAHA.120.019067.
11. Dewey KG, Güngör D, Donovan SM, Madan EM, Venkatramanan S, Davis TA, et al. Breastfeeding and risk of overweight in childhood and beyond: a systematic review with emphasis on sibling-pair and intervention studies. *Am J Clin Nutr*. 2021;114(5):1774–1790. doi:10.1093/ajcn/nqab206.
12. Søggaard SH, Andersen MM, Rostgaard K, Davidsson OB, Olsen SF, Schmiegelow K, et al. Exclusive breastfeeding duration and risk of childhood cancers. *JAMA Netw Open*. 2024;7(3):e243115. doi:10.1001/jamanetworkopen.2024.3115.
13. Ciampo LAD, Ciampo IRLD. Breastfeeding and the benefits of lactation for women’s health. *Rev Bras Ginecol Obstet*. 2018;40:354–359. doi:10.1055/s-0038-1657766
14. Yılmaz Sezer N, Şentürk Erenel A. Anne sütü ve emzirmenin önemi. In: Şentürk Erenel A, Vural G, editors. *Perinatal Bakım*. 1st ed. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevleri; 2020. p.377–400.
15. American Academy of Pediatrics. Breastfeeding Overview [Internet]. 2021 [Erişim tarihi: 20 Ağustos 2025]. Erişim adresi: <https://www.aap.org/en/patient-care/breastfeeding/breastfeeding-overview/>
16. Dünder T. Emzirmeyi etkileyen faktörler. In: Özsoy S, editor. *Emzirme ve anne sütü ile beslemede danışmanlık: güncel yaklaşımlar*. 1st ed. Türkiye Klinikleri; 2021. p. 59–65.
17. Al Namir HMA, Brady AM, Gallagher L. Fathers and breastfeeding: attitudes, involvement and support. *Br J Midwifery*. 2017;25:426–440.
18. Cohen SS, Alexander DD, Krebs NF, Young BE, Cabana MD, Erdmann P, et al. Factors associated with breastfeeding initiation and continuation: a meta-analysis. *J Pediatr*. 2018;203:190–196.e21. doi:10.1016/j.jpeds.2018.08.008
19. Mahesh PKB, Gunathunga MW, Arnold SM, Jayasinghe C, Pathirana S, Makarim MF, et al. Effectiveness of targeting fathers for

- breastfeeding promotion: systematic review and meta-analysis. BMC Public Health. 2018;18(1):1140. doi: 10.1186/s12889-018-6037-x.
20. Nixarlidou E, Margioulas-Siarkou C, Almpieris A, Vavoulidis E, Laganà AS, Dinas K, et al. Clinical significance and main parameters promoting the breast-feeding strategy (review). Med Int. 2024;4(2):14. doi:10.3892/mi.2024.138
 21. Taşkın L. Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği. 16. baskı. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi; 2020.
 22. Davidson EL, Ollerton RL. Partner behaviours improving breastfeeding outcomes: an integrative review. Women Birth. 2020;33:e15–e23.
 23. Gottlieb BH, Bergen AE. Social support concepts and measures. J Psychosom Res. 2010;69(5):511–20. doi:10.1016/j.jpsychores.2009.10.001
 24. İşbay B, Gerçek E. Anne sütünün önemi ve emzirme davranışı üzerinde büyükanneler ve babaların etkisi. Turk Klin J Pediatr. 2019;28(2).
 25. Ayran G, Köse S. Postpartum dönemde büyükanne desteğinin emzirme öz yeterlilik düzeyine etkisi: kesitsel bir araştırma. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi. 2024;7(1):74–82.
 26. İşbay B, Gerçek Öter E. Anneanne ve babaannelerin emzirme davranışı üzerindeki etkilerine yönelik annelerin düşünceleri: tanımlayıcı araştırma. Turk Klin J Nurs Sci. 2021;13(4).
 27. Negin J, Coffman J, Vizintin P, Raynes-Greenow C. The influence of grandmothers on breastfeeding rates: a systematic review. BMC Pregnancy Childbirth. 2016;16:91. doi:10.1186/s12884-016-0880-5
 28. Kurt Sezer H, Ceran MA, Demirsöz M, Küçüköğlü S. Development and psychometric evaluation of the paternal support scale of breastfeeding. J Pediatr Nurs. 2024;75:149–157. doi:10.1016/j.pedn.2023.12.004
 29. Sherrieff N, Hall V, Panton C. Engaging and supporting fathers to promote breastfeeding: a concept analysis. Midwifery. 2014;30:667–677. doi:10.1016/j.midw.2013.07.014
 30. Centers for Disease Control and Prevention. Guidelines for breastfeeding support strategies for mothers and babies [Internet]. 2016 [Erişim tarihi: 31 Ağustos 2025]. Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/breastfeeding/pdf/bf-guide-508.pdf>
 31. The American College of Obstetricians and Gynecologists (ACOG). Lactation counseling policy: optimizing support for breastfeeding as part of obstetric practice [Internet]. 2020 [Erişim tarihi: 20 Ağustos 2025]. Erişim adresi: <https://www.acog.org/-/media/project/acog/acogorg/clinical/files/committee-opinion/articles/2018/10/optimizing-support-for-breastfeeding-as-part-of-obstetric-practice.pdf>
 32. National Health and Medical Research Council (NHMRC). Eat for health: infant feeding guidelines information for health workers [Internet]. 2012 [Erişim tarihi: 20 Ağustos 2025]. Erişim adresi: <https://www.nhmrc.gov.au/about-us/publications/infant-feeding-guidelines-information-health-workers>
 33. Phua HW, Razak N, Mohd Shukri NH. Associations of father's breastfeeding attitude and support with the duration of exclusive breastfeeding among first-time mothers. Malaysian J Med Health Sci. 2020;16:1–8.
 34. Evgin D, Özdil K. The effect of fathers' support for breastfeeding process on mothers' breastfeeding self-efficacy and father-baby attachment: a cross-sectional and correlational study. Türkiye Klinikleri J Nurs Sci. 2022;14:659–671. doi:10.5336/nurses.2021-86698
 35. Daniele MA, Ganaba R, Sarrassat S, Cousens S, Rossier C, Drabo S, et al. Involving male partners in maternity care in Burkina Faso: a randomized controlled trial. Bull World Health Organ. 2018;96:450. doi:10.2471/BLT.17.206466
 36. Tseng JF, Chen SR, Au HK, Chipojola R, Lee GT, Lee PH, et al. Effectiveness of an integrated breastfeeding education program to improve self-efficacy and exclusive breastfeeding rate: a single-blind, randomized controlled study. Int J Nurs Stud. 2020;111:103770. doi:10.1016/j.ijnurstu.2020.103770.
 37. Metin A, Altınkaynak S. Babaların sosyo-demografik özelliklerinin eş desteği ve emzirme başarısına etkisi. J Acad Res Nurs. 2020;6(1):109–116. doi:10.5222/jaren.2020.68552.
 38. Zhou SS, Lu J, Qin A, Wang Y, Gao W, Li H, et al. The role of paternal support in breastfeeding outcomes: a meta-analytic

- review. *Int Breastfeed J*. 2024;19:84. doi:10.1186/s13006-024-00694-1.
39. Dennis CL, Brennenstuhl S, Abbass-Dick J. Measuring paternal breastfeeding self-efficacy: a psychometric evaluation of the breastfeeding self efficacy scale–short form among fathers. *Midwifery*. 2018;64:17–22. doi:10.1016/j.midw.2018.05.005
 40. Ngoenthong P, Sansiriphun N, Fongkaew W, Chaloumsuk N. Integrative review of fathers' perspectives on breastfeeding support. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*. 2020;49:16–26. doi: 10.1016/j.jogn.2019.09.005.
 41. Panahi F, Rashidi F, Fakari F, Nazarpour S, Lotfi R, Rahimizadeh M, et al. Educating fathers to improve exclusive breastfeeding practices: a randomized controlled trial. *BMC Health Serv Res*. 2022;22:554. doi: 10.1186/s12913-022-07966-8.
 42. Crippa BL, Consales A, Morniroli D, Lunetto F, Bettinelli ME, Sannino P. From dyad to triad: a survey on fathers' knowledge and attitudes toward breastfeeding. *Eur J Pediatr*. 2021;180:2861–2869.
 43. Ouyang YQ, Nasrin L. Father's knowledge, attitude and support to mother's exclusive breastfeeding practices in Bangladesh: a multi-group structural equations model analysis. *Healthcare*. 2021;9:276. doi: 10.3390/healthcare9030276.
 44. Abbass-Dick J, Sun W, Newport A, Xie F, Godfrey D, Goodman WM. The comparison of access to an eHealth resource to current practice on mother and co-parent teamwork and breastfeeding rates: a randomized controlled trial. *Midwifery*. 2020;90:102812. doi:10.1016/j.midw.2020.102812
 45. Pratiwi BA, Kartini A, Jati SP, Sriatmi A. Partner's role in breastfeeding continuity: systematic review of qualitative studies. *Amerta Nutr*. 2023;7:336–343. doi:10.20473/amnt.v7i2SP.2023.336-343
 46. Rempel LA, Rempel JK, Moore KCJ. Relationships between types of father breastfeeding support and breastfeeding outcomes. *Matern Child Nutr*. 2017;13:e12337. doi:10.1111/mcn.12337
 47. Srisopa P, Lucas R. Maternal perception of paternal breastfeeding support: a secondary qualitative analysis. *Midwifery*. 2021;102:103067. doi:10.1016/j.midw.2021.103067.
 48. Henshaw EJ, Mayer M, Balraj S, Parmar E, Durkin K, Snell R. Couples talk about breastfeeding: interviews with parents about decision-making, challenges, and the role of fathers and professional support. *Health Psychol Open*. 2021;8:1–13. doi:10.1177/20551029211029158